

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Borba za šolo v Istri. — Položaj učiteljstva na Goriškem. — Zvišanje učiteljskih plač na Kranjskem. — Učiteljeva stanovska zavest. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserat. — Deželno učiteljsko društvo za Goriško-Gradiščansko. — Poziv. — Naznanilo.

Borba za šolo v Istri.

Upravno sodišče na Dunaju se je bavilo dne 13. pret. m. z borbo za šolo v Istri. Tam doli pomenja v resnici vprašanje učenja jezikov v šoli borbo za šolo, katera borba pa pomenja v svojih vzrokih in zadnjih konsekvencah — borbo za narodnost. V tem se ravno kaže nenormalnost razmer v Istri, da je šolsko vprašanje — politično vprašanje.

Dne 13. pr. m. torej je upravno sodišče na Dunaju razpravljalo o neki pritožbi deželnega odbora v Istri — tega glavnega zanaševalca italijanskonacionalne politike v šolo — proti naučnemu ministrstvu zaradi jezikovne uredbe v nekaterih istrskih ljudskih šolah. Gre namreč za šole v Žbandaju, Korkiniji, Monte in Sv. Lovrencu.

Te šole so bile ustanovljene tekom leta 1900. in 1901. V šoli pri Sv. Lovrencu je deželni šolski svet uredil jezikovne razmere tako, da je bil v spodnjih treh letnih oddelkih uveden hrvaški učni jezik, italijanščina pa kot učni predmet; v zgornjih treh letih pa italijanski učni jezik in hrvaščina kot učni predmet. Deželni odbor, občinski odbori in rodbinski glavarji pa so zahtevali, naj bo italijanščina učni jezik že od drugega letnika.

Za ostale tri šole so zahtevali šolo vzdržujoči činitelji, s katerimi se je deželni šolski svet glasom § 6. državnega šolskega zakona moral sporazumeti, naj bo italijanščina obvezen učni predmet, a deželni šolski svet je odredil, da bodi udeleževanje učenja italijanskega jezika zavisno od dovoljenja očetov.

Ta svoj odlok je deželni šolski svet oprl v enem slučaju na člen 19. državnega temeljnega zakona, ki izključuje vsako silo do učenja drugega deželnega jezika.

Deželni odbor istrski je vložil utok na ministrstvo za nauk proti tem odredbam deželnega šolskega sveta, a ministrstvo je odbilo utok za vse štiri slučaje. Deželni odbor pa, ki nikdar ne odjenjuje do zadnjega, ko gre za italijanizacijo potom šole, se je pritožil dalje na upravno sodišče proti naredbi ministrstva. Pri razpravi dne 13. pret. m. na Dunaju je zastopal deželni odbor istrski neki dr. Boskovitz, ministrstvo za nauk pa ministerjalni tajnik dr. Schedlbauer. — Razsodba upravnega sodišča je bila taka, da je bila le glede Sv. Lovrenca odločitev ministrstva razveljavljena, in sicer radi pomanjkljivega postopanja. V vseh drugih točkah je bila pritožba deželnega odbora istrskega zavržena kot neutemeljena. Upravno sodišče je utemeljilo svojo

razsodbo s tem, da je c. kr. deželni šolski svet, ko gre za uravnavo jezikovnih razmer v šolah, sicer dolžan zaslišati šolo vzdržujoče činitelje, ni pa vezan, da bi se moral držati njihovih mnenj.

In tako se je dne 13. pret. m. zopet odigrala pri upravnem sodišču na Dunaju ena tistih mnogoličnih epizod v dolgem in srditem boju v naši Istri za — šolo. Genij kulture in človeške civilizacije si mora zakrivati obraz ob dejstvu, da se treba še danes, v XX. stoletju, šele obupno boriti za najelementarnejše pravo vsakega naroda: za pravo šolskega pouka v Istri proti — infernalnim mahinacijam fanatičnih ljudi, ki tudi šolo stavljajo v službo svoje — politike. Človeku se krčijo pesti jeze, ko čita, da se deželni odbor istrski sklicuje na voljo šolo vzdržujočih činiteljev, na zatrjevanja in voljo občinskih odborov in staršev. Prsti se krčijo jeze o tem vsakomur, ki ve, s kakimi sredstvi se delajo in kako prisleparjajo občinski odbori v izvestnih hrvaških občinah po Istri, in ki ve, kako peklenske so zloba, brezvestnost in brezčutnost, ki izkoriščajo kmetovo nevednost in njega gospodarsko suženjstvo v namene, ki istega kmeta uničujejo tudi moralno, ker mu vzkračajo pouk v materinem jeziku, ki bi ga edini mogel povzdigniti kulturelno! Ne ne, — to, kar deželni odbor označa kot voljo „šolo vzdržujočih činiteljev“, to ni volja ljudi, ki poznajo pomen in namen šole! To je „volja“, usiljena ljudem, ki se jim niti ne sanja, kaka mora biti šola, da res doseže svoj namen in da je res ljudstvu v blagoslov, da je res v službi splošne naobrazbe in prosvete! To, kar deželni odbor istrski navadno označa kot „voljo šolo vzdržujočih činiteljev“, to je le resnična volja nasilnih oligarhov, ki so v bližnjem sorodstvu z — istim deželnim odborom!!

Položaj učiteljstva na Goriškem.

Ni ga menda stanu, ki bi imel toliko gospodarjev, kakor jih ima učiteljski stan. Država mu naklada delo, ga vodi in nadzoruje. Dežela mu daje še posebne zakone ter pričakuje od učitelja, da bodi duša vsakega koristnega gibanja med ljudstvom, imej zgledno drevesnico, sejališče itd. ter kaži pot napredka v kmetijsko-gospodarskih rečeh. Občine želijo, naj jim učitelj tajnikuje, vodi občinske račune in spišuje važne vloge za nove uvedbe. Boljši posestniki mu ponujajo, naj uči še posebej njih otroke, da pojdejo v višje